

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ONLAYN NIZOLARNI HAL QILISHNING HUQUQIY ASOSLARINI YANADA TAKOMILLASHTIRISH: MUAMMO VA ISTIQBOLLAR

Bosimbekov Umrzoq Jamoliddin o'g'li
Toshkent davlat yuridik universiteti magistranti
E-mail: umrzoqbosimbekov@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.12705483>

ANNOTATSIYA

Mazkur tezisda O'zbekiston Respublikasida onlayn nizolarni hal qilish tizimlarini rivojlantirish uchun huquqiy asoslarni takomillashtirish muammolari va istiqbollari tahlil qilingan. Hozirda O'zbekistonda onlayn nizolarni hal qilish uchun yetarli huquqiy asoslar, zamonaviy texnologik infratuzilma, raqamli savodxonlik darajasi va internet aloqasining barqarorligi yetishmaydi. Muammolarni hal etish uchun yangi qonunlar qabul qilish, texnologik platformalarni joriy etish, raqamli savodxonlikni oshirish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish zarur. Bu tizimlarni rivojlantirish huquqiy samaradorlikni oshiradi va iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishga hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: onlayn nizolar, huquqiy asoslar, texnologik infratuzilma, raqamli savodxonlik, xalqaro hamkorlik, qonunchilik, elektron sud, vositachilik.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАВОВЫХ ОСНОВ РАЗРЕШЕНИЯ ОНЛАЙН - СПОРОВ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Умрзок Джамолиддин угли Босимбеков
Магистрант Ташкентского государственного юридического университета
E-mail: umrzoqbosimbekov@gmail.com

АННОТАЦИЯ

В данном тезисе анализируются проблемы и перспективы совершенствования правовой базы развития систем онлайн-разрешения споров в Республике Узбекистан. В настоящее время в Узбекистане не хватает достаточной правовой базы, современной технологической инфраструктуры, уровня цифровой грамотности и стабильности интернет-соединения для разрешения онлайн-споров. Для решения проблем необходимо принять новые законы, внедрить технологические платформы, повысить цифровую грамотность и укрепить международное сотрудничество. Развитие этих систем повышает правовую эффективность и способствует экономическому и социальному развитию.

Ключевые слова: онлайн-споры, правовая база, технологическая инфраструктура, цифровая грамотность, международное сотрудничество, законодательство, электронный суд, медиация.

IMPROVING THE LEGAL FRAMEWORK FOR RESOLVING ONLINE DISPUTES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN: PROBLEMS AND PROSPECTS

Bosimbekov Umrzoq Jamoliddin ogli
Master's student at Tashkent State Law University
E-mail: umrzoqbosimbekov@gmail.com

ANNOTATION

This thesis analyzes the problems and prospects of improving the legal framework for the development of online dispute resolution systems in the Republic of Uzbekistan. Currently, Uzbekistan lacks sufficient legal frameworks, modern technological infrastructure, level of digital literacy and stability of internet connection to resolve online disputes. To solve the problems, it is necessary to adopt new laws, introduce technological platforms, improve digital literacy and strengthen international cooperation. The development of these systems increases legal efficiency and contributes to economic and social development.

Keywords: online disputes, legal frameworks, technological infrastructure, digital literacy, international cooperation, legislation, electronic court, mediation.

Onlayn nizolarni hal qilish mexanizmlarini rivojlantirish uchun huquqiy asoslarning yetarli emasligi muhim muammolardan biridir. Hozirgi vaqtda O'zbekistonda ONHQM uchun to'liq va kompleks huquqiy tartibotlar mavjud emas. An'anaviy sud tizimlari va vositachilik mexanizmlari mavjud bo'lsa-da, onlayn nizolarni hal qilish uchun maxsus qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Bu esa nizolarni onlayn tarzda hal qilish jarayonida huquqiy noaniqliklarni keltirib chiqaradi va jarayonning samaradorligini pasaytiradi

O'zbekiston Respublikasida onlayn nizolarni hal qilish (ONHQM) tizimlarini rivojlantirishda bir qator muammolar mavjud. Ushbu muammolar huquqiy asoslarning yetishmasligi, texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi, raqamli savodxonlik darajasining pastligi, internet aloqasining barqaror emasligi va xalqaro hamkorlikning kamligi kabi masalalarni o'z ichiga oladi.

Huquqiy asoslarning yetishmasligi

O'zbekiston Respublikasida ONHQM uchun to'liq va kompleks huquqiy tartibotlar mavjud emas. Hozirgi vaqtda amalda bo'lgan qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar an'anaviy sud tizimlariga va vositachilik mexanizmlariga qaratilgan. ONHQM tizimlarini samarali amalga oshirish uchun esa maxsus qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar yetishmaydi. Bu holat, ayniqsa, onlayn nizolarni hal qilish jarayonida huquqiy noaniqliklarni keltirib chiqaradi va jarayonning samaradorligini pasaytiradi.

Texnologik infratuzilmaning rivojlanmaganligi

ONHQM tizimlarini samarali amalga oshirish uchun yuqori darajadagi texnologik infratuzilma zarur. Biroq, O'zbekistonda bu infratuzilma hali to'liq shakllanmagan. Elektron sud tizimlari va onlayn vositachilik platformalarining yetarli darajada rivojlanmaganligi, raqamli savodxonlik darajasining pastligi va internet aloqasining barqaror emasligi bu tizimlarning samarali ishlashiga to'sqinlik qilmoqda. Texnologik infratuzilmaning yetishmasligi, ayniqsa, qishloq hududlarida sezilarli darajada namoyon bo'ladi, bu esa mamlakat bo'ylab adolatli va teng imkoniyatlarni ta'minlashda qiyinchiliklar tug'diradi.

Raqamli savodxonlikning pastligi

Raqamli savodxonlik darajasining pastligi ham katta muammo hisoblanadi. Fuqarolarning ko'pchiligi raqamli texnologiyalardan foydalanish bo'yicha yetarli bilim va ko'nikmalarga ega emas. Bu holat ONHQM tizimlaridan samarali foydalanish imkoniyatlarini cheklaydi. Shu sababli, raqamli savodxonlikni oshirish va keng ko'lamli o'quv dasturlarini amalga oshirish zarur. Bu orqali fuqarolar onlayn nizolarni hal qilish tizimlaridan samarali foydalanishlari va huquqlarini himoya qilishlari mumkin bo'ladi.

Internet aloqasining barqaror emasligi

Internet aloqasining barqaror emasligi va qamrovning cheklanganligi ham ONHQM tizimlarining samarali ishlashiga to'sqinlik qiladi. O'zbekistonning ayrim hududlarida, ayniqsa, qishloq joylarida internet aloqasi sifati past va barqaror emas. Bu holat onlayn nizolarni hal qilish jarayonlarini murakkablashtiradi va fuqarolar uchun qulaylik yaratmaydi. Shu sababli, mamlakat bo'ylab internet aloqasini yaxshilash va qamrovni kengaytirish zarur.

Xalqaro hamkorlikning kamligi

O'zbekistonning xalqaro ONHQM tizimlariga integratsiyasi hali yetarli darajada emas. Xalqaro savdo va iqtisodiy aloqalar ortib borayotgan bir paytda, xalqaro ONHQM tizimlari bilan hamkorlik va integratsiyani oshirish zarur. Xalqaro hamkorlikning yetishmasligi transchegaraviy nizolarni hal qilish jarayonlarini murakkablashtiradi va vaqtni talab qiladi. Shu sababli, xalqaro tashkilotlar, jumladan, BMTning Xalqaro savdo huquqi bo'yicha komissiyasi (UNCITRAL) bilan hamkorlikni kuchaytirish va xalqaro standartlarni tatbiq etish zarur.

Huquqiy asoslarning yetishmasligi

O'zbekiston Respublikasida ONHQM uchun to'liq va kompleks huquqiy tartibotlar mavjud emas. Hozirgi vaqtda amalda bo'lgan qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar an'anaviy sud tizimlariga va vositachilik mexanizmlariga qaratilgan. ONHQM tizimlarini samarali amalga oshirish uchun esa maxsus qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar yetishmaydi. Bu holat, ayniqsa, onlayn nizolarni hal qilish jarayonida huquqiy noaniqliklarni keltirib chiqaradi va jarayonning samaradorligini pasaytiradi.

Istiqbollar va takliflar

O'zbekiston Respublikasida ONHQM tizimlarini rivojlantirish uchun huquqiy asoslarni takomillashtirish zarur. Bu maqsadda yangi qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinishi lozim. Ushbu qonunlar onlayn nizolarni hal qilish jarayonlarini tartibga solishi va huquqiy noaniqliklarni bartaraf etishi kerak. Xususan, elektron sud tizimlari va onlayn vositachilik mexanizmlarini rivojlantirishga qaratilgan qonunlar qabul qilinishi lozim.

ONHQM tizimlarini samarali amalga oshirish uchun zamonaviy texnologik infratuzilmani rivojlantirish kerak. Elektron sud tizimlari, onlayn vositachilik platformalari va boshqa raqamli vositalarni joriy etish orqali nizolarni onlayn tarzda hal qilish jarayonlarini soddalashtirish va tezlashtirish mumkin. Shu bilan birga, raqamli savodxonlikni oshirish uchun keng ko'lamli o'quv dasturlarini amalga oshirish lozim.

Xalqaro ONHQM tizimlariga integratsiyani oshirish zarur. Xalqaro tashkilotlar, jumladan, BMTning Xalqaro savdo huquqi bo'yicha komissiyasi (UNCITRAL) bilan hamkorlik qilib, xalqaro ONHQM standartlarini tatbiq etish va xalqaro nizolarni hal qilishda qo'llaniladigan texnologiyalarni o'rganish muhimdir. Bu, ayniqsa, xalqaro savdo va iqtisodiy aloqalarni rivojlantirishda katta ahamiyatga ega.

O'zbekiston Respublikasida onlayn nizolarni hal qilish tizimlarini rivojlantirish uchun mavjud muammolarni hal qilish zarur. Huquqiy asoslarni takomillashtirish, texnologik infratuzilmani rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish, internet aloqasini yaxshilash va xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali ONHQM tizimlari samarali ishlashi mumkin bo'ladi. Bu nafaqat huquqiy tizimning samaradorligini oshiradi, balki iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ham katta hissa qo'shadi.

Amaliy tavsiyalar

1. **Huquqiy Islohotlar:** ONHQM tizimlarini tartibga soluvchi yangi qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlarni qabul qilish, mavjud qonunchilikni xalqaro standartlarga moslashtirish zarur. Bu qonunlar onlayn nizolarni hal qilish jarayonlarini yanada shaffof va samarali qiladi.
2. **Texnologik platformalarni joriy etish:** Elektron sud tizimlari, onlayn vositachilik platformalari va boshqa raqamli vositalarni joriy etish orqali nizolarni onlayn tarzda hal qilish jarayonlarini soddalashtirish va tezlashtirish.
3. **Raqamli savodxonlikni oshirish:** Fuqarolar va huquqshunoslar uchun keng ko'lamli o'quv dasturlari va treninglar tashkil etish orqali raqamli savodxonlik darajasini oshirish.
4. **Xalqaro Hamkorlik:** Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kuchaytirish, xalqaro ONHQM standartlarini tatbiq etish va xalqaro nizolarni hal qilishda qo'llaniladigan texnologiyalarni o'rganish.

O'zbekiston Respublikasida onlayn nizolarni hal qilish tizimlarini rivojlantirish uchun huquqiy asoslarni takomillashtirish, texnologik infratuzilmani rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish zarur. Bu nafaqat huquqiy tizimning samaradorligini oshiradi, balki iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ham katta hissa qo'shadi. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar yordamida onlayn nizolarni hal qilish jarayonlarini samarali boshqarish va taraflar o'rtasida adolatli yechimlarni ta'minlash mumkin bo'ladi.

Xulosa:

Ushbu tadqiqot O'zbekiston Respublikasida onlayn nizolarni hal qilish tizimlarini rivojlantirish zaruriyatini yoritdi. Hozirgi vaqtda, mamlakatda bu jarayonlar uchun yetarli huquqiy asoslar va zamonaviy texnologik infratuzilma yetishmaydi. Bu holat onlayn nizolarni hal qilish jarayonida huquqiy noaniqliklarni keltirib chiqaradi va jarayonning samaradorligini pasaytiradi.

Tadqiqot davomida aniqlangan asosiy muammolar qatoriga raqamli savodxonlik darajasining pastligi, internet aloqasining barqaror emasligi va xalqaro hamkorlikning kamligi kiradi. Bu muammolarni bartaraf etish uchun bir qator takliflar ilgari surildi. Jumladan, yangi qonunlar va normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilish, zamonaviy texnologik infratuzilmani rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish va xalqaro hamkorlikni kuchaytirish zarur.

O'zbekiston Respublikasida onlayn nizolarni hal qilish tizimlarini rivojlantirish nafaqat huquqiy tizimning samaradorligini oshiradi, balki iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishga ham katta hissa qo'shadi. Zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlar yordamida onlayn nizolarni hal qilish jarayonlarini samarali boshqarish va taraflar o'rtasida adolatli yechimlarni ta'minlash mumkin bo'ladi. Bu esa fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega.

Shu boisdan, onlayn nizolarni hal qilish tizimlarini rivojlantirishga qaratilgan huquqiy islohotlarni amalga oshirish va zamonaviy texnologiyalarni joriy etish O'zbekiston uchun ustuvor vazifa bo'lib qolishi kerak.

References:

1. Law of the Republic of Uzbekistan "On Courts".
2. Law of the Republic of Uzbekistan "On Mediation Activity".
3. Materials of the United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL).

4. Decrees and orders of the President of the Republic of Uzbekistan (on the development of the e-government system).
5. Scientific articles on the strategy of reforming the judicial and legal system of the Republic of Uzbekistan.
6. Research and articles by Bosimbekov Umrzoq Jamoliddin ogli on online dispute resolution.
7. Materials of international legal forums and conferences (ODR Forum, UNCITRAL Colloquium on Online Dispute Resolution).
8. Internet sources: legal information portals and collections of scientific articles.